

Helsingissä 25.11.2011

Vetoomus perusopetuksen uudistamista valmistelevalle työryhmälle

Perusopetuksen opetussuunnitelmien uudistamisessa tulisi huomioida ympäristökasvatuksen aseman vahvistaminen riittävällä laajuudella: kestävän elämäntavan taidot tulee sisällyttää mukaan kansalaisen perustaitoihin sekä kaikkiin oppiainekokonaisuuksiin.

Suomi on sitoutunut kansallisesti ja kansainvälisesti kestävän kehityksen edistämiseen. YK:n Kestävää kehitystä edistävän koulutuksen vuosikymmenen 2005–2014 tavoitteena on saada kestävä kehitys maailman kaikkien valtioiden opetusjärjestelmiin vuosikymmenen kuluessa. Suomessa tavoitetta on sitouduttu edistämään valtiollisella tasolla hallitusohjelmassa, kansallisessa kestävän kehityksen strategiassa sekä kestävästä kehityksestä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategiassa.

Kataisen hallitusohjelma 2011-2014 asettaa suomalaiselle koulutuksen uudistamiselle isoja haasteita, sillä ohjelman esipuheessa asetetaan tavoitteeksi *kehittää Suomesta maailman ympäristötietoisin kansakunta*. Tämän tavoitteen saavuttamisessa on opetushallinnolla aivan erityinen vastuu, sillä kasvatusta ja koulutusta ovat avainasemassa pyrittäessä muuttamaan arvoja ja toimintatapoja kestävämpään suuntaan.

Hallitusohjelmassa todetaan perusopetuksen kehittämisen osalta, että *”Valmistellaan perusopetuksen tavoitteiden ja tuntijaon vuonna 2016 tapahtuva uudistaminen vahvistamaan taito- ja taideaineiden opetusta, liikuntaa sekä yhteiskunnallista kasvatusta ja arvokasvatusta ja ympäristökasvatuksen asemaa sekä oppiaineiden välistä yhteistyötä ja monipuolistamalla kieliohjelmaa.”* (s. 32). Lisäksi sekä koulutus- että ympäristöpolitiikan luvuissa todetaan, että *ympäristökasvatusta kehitetään*.

Perusopetuksen yleisiä tavoitteita ja tuntijakoa uudistamaan vuonna 2010 asetettu työryhmä kartoitti laajasti tulevaisuuden osaamistarpeita, jotka Valtioneuvoston vuoden 2001 asetuksessa¹ ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Työryhmä asetti kartoituksen perusteella perusopetukselle uudet painotukset, joista yksi on ”Kestävän kehityksen haasteiden ymmärtäminen ja vastuunotto tulevaisuudesta, globaali ymmärrys erilaisista yhteiskunnista ja yhteisöistä, osallistumisen ja vaikuttamisen taidot”. Aiemmassa esityksessä työryhmä esittikin yhdeksi perusopetuksen yleiseksi valtakunnalliseksi tavoitteeksi, että **opetuksen avulla tuetaan oppilaan kasvua vastuulliseksi yksilöksi ja yhteiskunnan jäseneksi, joka osaa rakentaa kestävän kehityksen mukaista tulevaisuutta**. Työryhmän esittämät painotukset ja yleiset tavoitteet suuntaavat opetusta vahvasti kestävän tulevaisuuden rakentamisen taitojen oppimiseen. Asetetut tavoitteet ovat tärkeitä ja toivomme, että ne konkretisoituvat uudessa esityksessä.

Me allekirjoittaneet esitämme, että kestävän elämäntavan taidot sisällytetään kansalaisen perustaitoihin omana taitonaan.

Kestävän elämäntavan taidot sisältävät mm. seuraavia asioita:

-myönteinen, oppilaan kasvua ja kehitystä tukeva suhde luontoon ja kulttuuriympäristöön

-ymmärrys ympäristökysymyksistä ja vastuu ympäristöstä

-kestävän elämäntavan toteuttamisen taidot (mm. vastuullinen kuluttajuus)

-valmiudet ymmärtää yhteiskuntaa eri toimijoiden näkökulmista sekä valmiudet oppia osallistumaan ja vaikuttamaan demokraattiseen päätöksentekoon koulussa ja yhteiskunnassa

Lisäksi esitämme, että kestävän elämäntavan taidot sisällytetään kaikkiin oppiainekokonaisuuksiin. Näin varmistetaan, ettei uudistus heikennä tilannetta verrattuna nykyiseen perusopetuksen opetussuunnitelmaan, jossa on omana aihekokonaisuutenaan "Vastuu ympäristöstä, hyvinvoinnista ja kestävästä tulevaisuudesta". Aihekokonaisuuden avulla varmistetaan aihepiirin käsittely kaikissa oppiaineissa. Aihekokonaisuuden sisällyttäminen uusiin perusopetuksen opetussuunnitelmiin tulisi varmistaa laatimalla siitä selkeä ohjeistus oppiaineittain ja käsittelemällä sitä läpileikkaavasti kaikissa oppiainekokonaisuuksissa. Lisäksi oppiainekokonaisuuksissa olisi tärkeää käsitellä läpäisevästi luonnon monimuotoisuuden suojelua.

Esitämme myös, että opettajat ja koulut saavat tukea ympäristökasvatukseen.

Perusopetuksen tuntijakoa ja yleisiä tavoitteita uudistettaessa tulisi muistaa myös uudistuksen vaikutus opettajien koulutukseen ja muihin tukitarpeisiin. Opettajien osaaminen on kestävään elämäntapaan oppimisen perusta. Opettajat ja kasvattajat tarvitsevat tähän työhönsä riittävän peruskoulutuksen sekä jatkuvaa tukea arkipäivän haasteisiin. Tukea voidaan antaa huolehtimalla riittävästä täydennyskoulutuksesta, sekä tarjoamalla tukipalveluita kattavan luonto- ja ympäristökoulutoiminnan kautta.

Opettajien perus- ja täydennyskoulutukseen tulisi sisällyttää kestävä kehityksen edistämiseen ja kestävä elämäntavan omaksumiseen liittyviä tietoja, taitoja ja valmiuksia. Myös luonnonprosessien ymmärrykseen johtavaa kokonaisvaltaista ajattelua tulisi kehittää opettajankoulutuksen osana.

Lisäksi kouluihin tulisi valita vastuhenkilö ympäristökasvatukselle, jolloin se saataisiin koordinoitusti esille kaikissa kouluissa. Tämä tukisi myös kansallista tavoitetta, jonka mukaan kaikilla kouluilla tulisi olla kestävä kehityksen toimintaohjelma.

Aiemman esityksen keskeinen haaste tulevaisuuden perusopetuksen kehittämiseksi on koulun ulkopuolella tapahtuvan opiskelun ja oppimisen ottaminen mukaan koulutyön resurssiksi ja rikastajaksi. Luonto- ja ympäristökouluverkostolle tulisi antaa opetussuunnitelmassa virallinen status, ja luonto- ja ympäristökoulut tulisi mainita opetussuunnitelmassa opetussuunnitelman oppimista tukevana ympäristönä. Täydennyskoulutuksen sekä luonto- ja ympäristökoulutoiminnan resurssit ja jatkuvuus tulisi turvata valtion toimesta.

Lopuksi

Hallitusohjelmassa asetetaan tavoitteeksi nostaa suomalaiset maailman osaavimmaksi kansaksi. Tulevaisuuden huippuosaamista ovat kestävä elämäntavan taidot. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen torjunnassa nousee keskeiseksi taito rakentaa kestäviä yhdyskuntia sekä taito elää niissä luonnon ja ympäristön kantokykyä vaarantamatta. **Perusopetuksen uudistuksella on merkittävä mahdollisuus turvata suomalaisten osaamisen korkea taso varmistamalla, että kestävä elämäntavan taidot sisältyvät opetussuunnitelmassa kansalaisen taitoihin sekä läpäisevästi kaikkiin oppiainekokonaisuuksiin ja koulun toimintakulttuuriin.**

Allekirjoitukset

Kati Vähä-Jaakkola
toiminnanjohtaja
Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry

Niina Mykrä
toiminnanjohtaja
Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry

Tarja Heikkonen
puheenjohtaja
Suomen luonnonsuojeluliiton Ympäristökasvatustoimikunta

Leo Stranius
pääsihteeri
Luonto-Liitto ry

Bernt Nordman
toiminnanjohtaja
Natur och Miljö

Hanna Seimola
ympäristökasvatusvastaava
WWF Suomi

Anna Maaria Nuutinen
opettaja, Espoon Kestävän kehityksen verkoston koordinaattori
Luokanopettajaliitto, Espoon kaupunki RCE Espoo (Regional Centres of Expertise on
Education for Sustainable Development)

Katja Viberg
koulutustoimintojen johtaja
Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy